Spis treści

Wykaz skrótów 10
Wstęp 21

Rozdział 1: Materiały porównawcze w badaniach identyfikacyjnych osób – zagadnienia ogólne 31

1.1. Identyfikacja kryminalistyczna i materiał dowodowy 31
1.2. Materiał porównawczy (referencyjny) i jego cechy 35
1.3. Materiał biologiczny do badań genetycznych 37
1.3.1. Wymaz z błony śluzowej jamy ustnej 46
1.3.2. Ślina 48
1.3.3. Krew 49
1.3.4. Włosy 52
1.3.5. Inne materiały 53
1.3.6. Chimeryzm genetyczny 54
1.3.7. Podsumowanie 55
1.4. Odbitki daktyloskopijne (dermatoskopijne) 56
1.5. Odciski uzębienia do badań odontoskopijnych 59
1.6. Próbki zapachu do ekspertyzy osmologicznej 60
1.7. Statyczne lub dynamiczne zapisy wizyjne osoby 62
1.8. Materiały porównawcze do badań traseologicznych 66
1.9. Materiał porównawczy w postaci pisma ręcznego 68
1.10. Materiał porównawczy w postaci mowy do badań fonoskopijnych 72
1.11. Podsumowanie 74

Rozdział 2: Pobieranie i gromadzenie materiałów referencyjnych w świetle podstawowych praw i wolności jednostek 77

2.1. Uwagi wstępne 77
2.2. Wolność i nietykalność osobista 80
2.2.1. Nietykalność osobista 81
2.2.2. Wolność osobista i bezpieczeństwo osobiste 83
2.3. Prawna ochrona życia i zdrowia 84
2.4. Wolność od tortur, nieludzkiego lub poniżającego traktowania 87
2.5. Wolność od eksperymentów naukowych, w tym medycznych 97
2.6. Prawo do prywatności i ochrona danych osobowych 98
2.6.1. Geneza i pojęcie prawa do prywatności w USA 100
2.6.2. Źródła prawa do prywatności w Europie 109
2.6.3. Prawo do prywatności w Polsce 111
2.6.4. Autonomia informacyjna i ochrona danych osobowych 116
2.6.5. Ochrona danych genetycznych i genomu ludzkiego 126
2.6.6. Standard konstytucyjny 129
2.6.7. Standard Rady Europy 134
2.6.8. Standard unijny 155

2.7. Prawo do obrony i reguła *nemo se ipsum accusare tenetur* 160
2.7.1. Standard konstytucyjny 165
2.7.2. Standard konwencyjny 168
2.7.3. Standard unijny 174
2.8. Podsumowanie 176

Rozdział 3: Pobieranie indywidualne materiału referencyjnego _____ 181

3.1. Status materiału porównawczego oraz czynności pobierania materiału porównawczego 181
3.2. Pobieranie materiału referencyjnego w polskim procesie karnym 191
3.2.1. Pobieranie materiału porównawczego od oskarżonego (podejrzanego) i osoby podejrzanej na podstawie art. 74 § 2 i 3 k.p.k. 191
3.2.1.1. Zarys historyczny regulacji 195
3.2.1.2. Zakres przedmiotowy 196
3.2.1.3. Zakres podmiotowy 200
3.2.1.4. Cele i przesłanki czynności pobrania 203
3.2.1.5. Środki przymusu 206
3.2.1.6. Podmiot decydujący o czynności i forma decyzji procesowej 211
3.2.1.7. Podmiot przeprowadzający czynność i warunki jej realizacji 213
3.2.1.8. Obowiązek informacyjny 217
3.2.1.9. Dokumentacja czynności 219
3.2.1.10. Przechowywanie materiałów porównawczych 220
3.2.1.11. Środki zaskarżenia 222
3.2.2. Pobieranie materiałów referencyjnych od osoby podejrzanej na podstawie art. 308 § 1 k.p.k. 223
3.2.3. Uzyskiwanie bezwpływowego materiału porównawczego 226
3.2.4. Uzyskiwanie quasi-bezwpływowego materiału porównawczego 231
3.2.5. Uzyskiwanie materiałów porównawczych zgromadzonych w innej sprawie karnej 233
3.2.6. Podstępne uzyskiwanie materiałów referencyjnych 234
3.2.7. Pobieranie materiału porównawczego od świadka 239
3.2.8. Pobieranie materiału porównawczego od pokrzywdzonego 241
3.2.9. Pobieranie materiału porównawczego od osób postronnych (trzecich) ... 242
3.2.10. Pobieranie materiału porównawczego na podstawie przepisów pozakodeksowych 244
3.2.10.1. Uregulowania w ustawach szczególnych 244
3.2.10.2. Uprawnienia funkcjonariuszy Policji 247
3.2.10.3. Uprawnienia funkcjonariuszy Straży Granicznej 252
3.2.10.4. Uprawnienia żołnierzy Żandarmerii Wojskowej 254
3.2.10.5. Uprawnienia pozostałych służb 255

3.3. Pobieranie materiału referencyjnego w procesie karnym w ujęciu prawno-porównawczym 256
3.3.1. Niemcy (RFN) 256
3.3.2. Austria 261

3.3.3. Francja 266
3.3.4. Belgia 270
3.3.5. Niderlandy (Holandia) 276
3.3.6. Szwajcaria 281
3.3.7. Włochy 285
3.3.8. Grecja 289
3.3.9. Hiszpania 292
3.3.10. Portugalia 293
3.3.11. Chorwacja 297
3.3.12. Serbia 299
3.3.13. Rumunia 301
3.3.14. Mołdawia 304
3.3.15. Czechy 307
3.3.16. Litwa 310
3.3.17. Szwecja 311
3.3.18. Dania 314
3.3.19. Norwegia 317
3.3.20. Finlandia 320
3.3.21. Turcja 323
3.3.22. Anglia i Walia 329
3.3.23. Irlandia 335
3.3.24. Stany Zjednoczone Ameryki Północnej (USA) 338
3.3.25. Kanada 360
3.3.26. Związek Australijski (Australia) 364
3.3.27. Wnioski z analiz prawno-porównawczych 377
3.4. Podsumowanie i propozycje *de lege ferenda* 383

Rozdział 4: Masowe pobieranie materiału referencyjnego _____ 393
4.1. Definicja, cele i podstawowe warunki masowego pobierania materiału referencyjnego 394
4.2. Pobieranie masowe w praktyce i jego skuteczność w wykrywaniu sprawców przestępstw w wybranych państwach na świecie 398
4.2.1. Anglia i Walia 398
4.2.2. Szkocja 408
4.2.3. Niemcy (RFN) 410
4.2.4. Włochy 418
4.2.5. Francja 422
4.2.6. Niderlandy 424
4.2.7. Hiszpania 425
4.2.8. Stany Zjednoczone Ameryki Północnej (USA) 427
4.2.9. Kanada 431
4.2.10. Inne państwa 433
4.2.11. Podsumowanie 434
4.3. Społeczny kontekst pobierania masowego 438
4.3.1. Postrzeganie Policji i jej pracy przez obywateli 439
4.3.2. Stosunek do pobierania masowego w świetle badań sondażowych 442

4.4. Pobieranie masowe a podstawowe prawa i wolności jednostek 449
4.5. Podstawy prawne pobierania masowego w polskim procesie karnym . . 452
4.5.1. Zwracanie się do obywateli o udzielenie doraźnej pomocy (art. 15 ust. 1 pkt 7 u.p.) 452
4.5.2. Wprowadzenie art. 192a do kodeksu postępowania karnego i jego nowelizacja 454
4.5.3. Pobieranie masowe na podstawie art. 192a § 1 k.p.k.....459
4.5.3.1. Cele czynności z art. 192a § 1 k.p.k.....460
4.5.3.2. Charakter prawny czynności 462
4.5.3.3. Okres realizacji czynności....463
4.5.3.4. Rodzaje czynów 470
4.5.3.5. Zakres przedmiotowy 470
4.5.3.6. Zakres podmiotowy 474
4.5.3.7. Warunek zgody na pobranie materiałów....479
4.5.3.8. Możliwości wyegzekwowania obowiązku....483
4.5.3.9. Podmiot decydujący o czynności i forma decyzji procesowej....489
4.5.3.10. Podmiot przeprowadzający czynność i warunki jej realizacji 490
4.5.3.11. Obowiązek informacyjny....490
4.5.3.12. Dokumentacja czynności....491
4.5.3.13. Wykorzystanie pobranych materiałów porównawczych....492
4.5.3.14. Możliwość zaskarżenia czynności....502
4.5.4. Badania wariograficzne (poligraficzne) z art. 192a § 2 k.p.k. 502
4.6. Masowe pobieranie materiału porównawczego w polskiej praktyce procesowej w świetle badań empirycznych 506
4.6.1. Metodyka badań własnych 511
4.6.2. Podstawowe dane na temat spraw, pokrzywdzonych i pobierania masowego....513
4.6.3. Przebieg pobierania masowego....515
4.6.4. Dobrowolność udziału w pobieraniu masowym 519
4.6.5. Efektywność pobierania masowego 521
4.6.6. Sposób wykorzystania uzyskanych materiałów referencyjnych....522
4.6.7. Podsumowanie badań własnych 523
4.7. Pobieranie masowe w procedurach karnych innych państw 525
4.7.1. Niemcy (RFN) 528
4.7.2. Niderlandy 531
4.7.3. Irlandia 532
4.7.4. Szwajcaria....533
4.7.5. Austria 534
4.7.6. USA....535
4.8. Podsumowanie i propozycje *de lege ferenda* 538

Rozdział 5: Gromadzenie danych genetycznych i próbek biologicznych w kryminalistycznych bazach DNA _____ 551
5.1. Definicja 551
5.2. Cele, zalety, zagrożenia i wątpliwości związane z bazami DNA 552

5.3. Warunki gromadzenia danych genetycznych w bazach DNA a podstawowe prawa i wolności jednostek 556
5.4. Społeczny kontekst gromadzenia danych w bazie DNA 563
5.4.1. Wiedza o bazie DNA 565
5.4.2. Postrzeganie zalet i zagrożeń oraz obaw związanych z gromadzeniem danych w bazie DNA 565
5.4.3. Zakres podmiotowy bazy DNA i czas retencji 572
5.4.4. Opinie na temat innych sposobów wykorzystania danych w bazie DNA 586
5.4.5. Dostęp do bazy DNA i innych baz genetycznych 587
5.5. Baza DNA w Polsce 591
5.5.1. Ustanowienie przepisów o bazie DNA i zmiany w przepisach 592
5.5.2. Przetwarzanie danych w zbiorze danych DNA 594
5.5.3. Rozwój zbioru danych DNA 604
5.6. Bazy DNA w wybranych państwach 606
5.6.1. Niemcy (RFN) 606
5.6.2. Austria 609
5.6.3. Francja 610
5.6.4. Belgia 613
5.6.5. Niderlandy 615
5.6.6. Szwajcaria 618
5.6.7. Anglia i Walia 621
5.6.8. Irlandia 625
5.6.9. Stany Zjednoczone Ameryki Północnej (USA) 629
5.6.10. Kanada 632
5.6.11. Wnioski z analiz porównawczych 636
5.7. Skuteczność baz DNA w wykrywaniu sprawców przestępstw 637
5.8. Podsumowanie i propozycje *de lege ferenda* 647

Wnioski 655

Bibliografia 663

Załącznik I. Badania sondażowe 695
Załącznik II. Zestawienia spraw karnych, w których przeprowadzono operacje pobierania masowego 707